

Diputació
Barcelona

X Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

Col·lecció **Eines**
Sèrie Territori i Parcs Naturals **10**

Els dies 22 i 23 de novembre del 2022 va tenir lloc a Sant Vicenç de Castellet la X Trobada d'Estudiosos del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac.

El 2022 es commemorava el 50è aniversari de l'aprovació, per part de la Diputació de Barcelona, del primer pla especial urbanístic de protecció del massís de Sant Llorenç del Munt i l'Obac, que més tard, el 1989, seria declarat parc natural per la Generalitat de Catalunya. Precisament, aquell mateix any va tenir lloc la I Trobada d'Estudiosos, celebrada a Matadepera. Des d'aleshores, la vitalitat del parc i l'interès que desperta entre la societat s'ha posat de manifest en el gran nombre de treballs de recerca i estudi que al llarg de tot aquest temps s'han centrat en el massís de Sant Llorenç i la serra de l'Obac.

Bona part d'aquest èxit ha estat possible, precisament, gràcies a la suma d'estudis i recerques que es duen a terme des de diferents àmbits de la ciència i la cultura, ja que, si bé el seguiment del patrimoni natural és bàsic en un espai natural protegit i el seu entorn geogràfic, el patrimoni cultural també ha ocupat bona part dels esforços en la gestió d'aquest espai.

Amb aquesta publicació, tenim de nou l'oportunitat d'accedir amb més calma i profunditat al estudi d'aquest territori, un coneixement indispensable per gestionar-lo i preservar-lo d'una manera correcta en el futur. També podeu accedir als vídeos de les comunicacions i de la taula rodona dels 50 anys del parc al canal de YouTube de la Xarxa de Parcs Naturals (<https://youtube.com/playlist?list=PLAN-znoOhBSRcAeMo10IVXVpeFTGYRSbm>).

Diputació
Barcelona

Sèrie Territori i Parcs Naturals 10

X Trobada d'Estudiosos de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

La nova plataforma de consulta dels Mapes de Patrimoni Cultural: dades actualitzades del patrimoni cultural dels municipis que formen part del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

MARÍA DEL AGUA CORTÉS ELÍA

Oficina de Patrimoni Cultural, Diputació de Barcelona

Resum

Els Mapes de Patrimoni Cultural que elabora i promou l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona van estrenar nova web el setembre de 2020. Aquesta eina permet obtenir informació sobre el patrimoni cultural immoble, moble, documental, immaterial i natural dels municipis. Actualment, la majoria dels municipis de l'àmbit del Parc el tenen fet, cosa que permet disposar de diverses dades, com el patrimoni que es troba protegit legalment. Els Mapes de Patrimoni Cultural permeten a la ciutadania conèixer el seu entorn i als ajuntaments els facilita una eina perquè puguin posar en marxa accions de conservació, protecció i difusió del patrimoni cultural.

En aquesta comunicació us presentem les dades actualitzades del patrimoni d'aquest territori i us expliquem especialment les novetats en la protecció legal dels elements.

Paraules clau

Patrimoni cultural, inventari, protecció de patrimoni, catàleg

Resumen

La nueva plataforma de consulta de los Mapas de Patrimonio Cultural: datos actualizados del patrimonio cultural de los municipios que forman parte del Parque de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

Los Mapas de Patrimonio Cultural que elabora y promueve la Oficina de Patrimonio Cultural de la Diputación de Barcelona estrenaron nueva web en septiembre de 2020. Esta herramienta permite obtener información sobre el patrimonio cultural inmueble, mueble, documental, inmaterial y natural de los municipios. Actualmente, la mayoría de los municipios del ámbito del Parque lo han llevado a cabo, lo que permite disponer de varios datos, como el patrimonio que se encuentra protegido legalmente. Los Mapas de Patrimonio Cultural permiten a la ciudadanía conocer su entorno y a los ayuntamientos les facilita una herramienta para que puedan poner en marcha acciones de conservación, protección y difusión del patrimonio cultural.

En esta comunicación os presentamos los datos actualizados del patrimonio de este territorio y os explicamos especialmente las novedades en la protección legal de los elementos.

Palabras clave

Patrimonio cultural, inventario, protección de patrimonio, catálogo

Abstract

The new consultation platform for Cultural Heritage Maps. Updated data on the cultural heritage of the municipalities that are part of the Parc de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

The Cultural Heritage Maps produced and promoted by the Cultural Heritage Office of the Provincial Council of Barcelona launched a new website in September 2020. This tool allows citizens to obtain information on the immovable, movable, documentary, intangible and natural cultural heritage of the municipalities. Currently, most of the municipalities within the park have done so, allowing them to have various data at their disposal, among them, the heritage that is legally protected. The Cultural Heritage Maps allow citizens to know their surroundings and provide Town Halls with a tool so that they can implement actions to conserve, protect and disseminate cultural heritage. In this article, we present the updated data on the heritage of this territory, especially explaining the new developments in the legal protection of the elements.

Keywords

Cultural heritage, inventory, heritage protection, catalogue

Introducció:

Els **Mapes de Patrimoni Cultural** tenen per objecte la documentació del patrimoni cultural d'un terme municipal i difondre'l públicament per tal de poder dur a terme diverses actuacions, des de la conservació i la protecció del patrimoni fins a la recerca i difusió de la informació a la població.

Des de l'any 1999, l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona elabora aquests inventaris per als municipis de la província que ho sol·liciten, amb la intenció d'inventariar el seu patrimoni cultural recollint de forma exhaustiva el màxim d'informació de cada un dels elements que conformen la identitat d'un poble, tot allò que el caracteritza culturalment. Els Mapes de Patrimoni Cultural recullen dades sobre el patrimoni cultural i natural d'un municipi i, a partir d'aquesta informació, es pot realitzar la valoració de conjunt, cosa que permet als gestors establir les mesures corresponents per protegir-lo i conservar-lo, així com ajudar a planificar-ne la protecció i fer-lo rendible socialment. Els mapes però, fonamentalment són una eina per als ciutadans, que disposen d'informació dels elements que es troben al seu entorn, ja que aquest es posa l'abast de tothom i aquesta és una forma de potenciar l'estima i garantir la seva conservació de cara al futur.

Com ja hem explicat altres vegades, aquests inventaris es porten a terme mitjançant el conveni amb els ajuntaments i són elaborats per professionals o empreses especialitzades, amb el seguiment de tot el procés per part dels tècnics de l'Oficina de Patrimoni Cultural i la col·laboració municipal. Són inventaris oberts, que es poden revisar i s'hi aportar informació nova en qualsevol moment, de manera que la informació es pot mantenir actualitzada, sempre que es compti amb aquesta col·laboració.

El setembre de 2020, després d'uns mesos de confinament domiciliari obligat pels motius que tots coneixem, vam fer públic el nou portal dels Mapes de Patrimoni Cultural impulsat per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona. Aquest nou web ha estat el fruit del treball de diversos tècnics de l'oficina amb el suport de l'Oficina Tècnica d'Internet de la Diputació de Barcelona.

El nou web ens facilita consultar la informació de tots els mapes de manera individual o en conjunt i ens permet fer cerques selectives i veure tota la informació sobre el mapa. Però el canvi més important ha sigut en la manera de treballar dels tècnics que duen a terme les tasques de documentació i entrada de la informació, ja que es fa directament sobre la plataforma. Amb aquest funcionament, els tècnics que portem la gestió del programa podem fer el seguiment de la feina en tot moment. També es facilita la revisió per part dels ajuntaments i dels tècnics municipals, que poden veure la informació abans de fer-la pública.

Metodologia

Els inventaris consisteixen en un compendi de fitxes individualitzades per a cada un dels elements i s'organitzen en cinc àmbits: patrimoni immoble, moble, documental, immaterial i natural. En cada un d'aquests àmbits es diferencien diverses tipologies: edifici, conjunt arquitectònic, element arquitectònic, jaciment arqueològic, obra civil, element urbà, objecte, col·lecció, fons d'imatges, fons documental, fons bibliogràfic, manifestació festiva, tècnica artesanal, tradició oral, música i dansa, costumari, zona

d'interès natural, espècimen botànic singular i jaciment paleontològic. Aquesta distribució permet, d'una banda, introduir la informació de manera ordenada, i, de l'altra, fer cerques temàtiques conjuntes o d'altres de més específiques, com cronològica, onomàstica, per ubicació, per tipus de protecció legal, etc., a un o a més mapes, i també per comarques. Cada fitxa recull el màxim d'informació possible de cada element, acompanyada de fotografies. Recordem que els mapes recullen tota la informació d'altres inventaris fets anteriorment (carta arqueològica, inventaris de Patrimoni de la Generalitat, planejament municipal...), actualitzant-la i ampliant-la amb nous elements que no s'havien recollit anteriorment. En molts casos arriben a documentar quasi el 99,9% del patrimoni cultural municipal, fet que els converteix en una eina bàsica.

El treball s'acompanya d'una memòria que recull el context i presenta una anàlisi global del patrimoni del terme municipal, de manera que permet als ajuntaments i gestors conèixer la situació del seu patrimoni i així poder portar a terme diverses actuacions per millorar-lo i dinamitzar-lo.

La consulta es realitza sobre cartografia, que facilita veure cada element geolocalitzat en relació amb el seu entorn immediat, i és accessible des del web Mapes de Patrimoni Cultural, així com des del web de cada municipi. El web permet, a més de la consulta de les fitxes del patrimoni inventariat, obtenir còpies per imprimir i relacionar la informació amb el planejament municipal. El resultat és una important eina de coneixement que facilita el seu ús a molts nivells. La consulta als Mapes de Patrimoni la podeu fer a: <https://patrimonicultural.diba.cat>

Resultats

A la província de Barcelona, fins avui s'han realitzat els Mapes de Patrimoni Cultural de 211 municipis (el 66%), amb un total de 50.798 elements fitxats, que es pot traduir en una densitat de 6,5 elements per km². Si ho analitzem per tipologies, tenim un 71,70% d'elements de patrimoni immoble, un 8% de patrimoni moble, un 3,80% de patrimoni documental, un 7,30% de patrimoni immaterial i un 9,30% de patrimoni natural. En molts d'aquests municipis, a partir de l'inventari, s'han desenvolupat accions de conservació, difusió, protecció i catalogació que han revertit en el territori, cosa que demostra la validesa i la utilitat de la feina feta.

Cada any, a partir del Catàleg de Serveis, entren noves peticions i tenim diferents mapes en elaboració. Cada any incrementa el nombre de municipis fets.

El patrimoni dels municipis del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac

A la darrera comunicació presentada a la Trobada d'Estudiosos del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac que es va celebrar l'any 2017 a Castellar del Vallès, només cinc municipis del terme del parc natural tenien el Mapa de Patrimoni Cultural finalitzat (Mura, Talamanca, Sant Vicenç de Castellet, Sant Llorenç Savall i Vacarisses) i quatre estaven en procés d'elaboració (el Pont de Vilomara i Rocafort). Actualment, hi ha deu municipis que tenen el Mapa de Patrimoni Cultural acabat dels dotze que

tenen part del seu terme municipal dins del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac.

Figura 1. En verd, municipis amb territori dins el Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac; en gris, els que tenen Mapa de Patrimoni Cultural

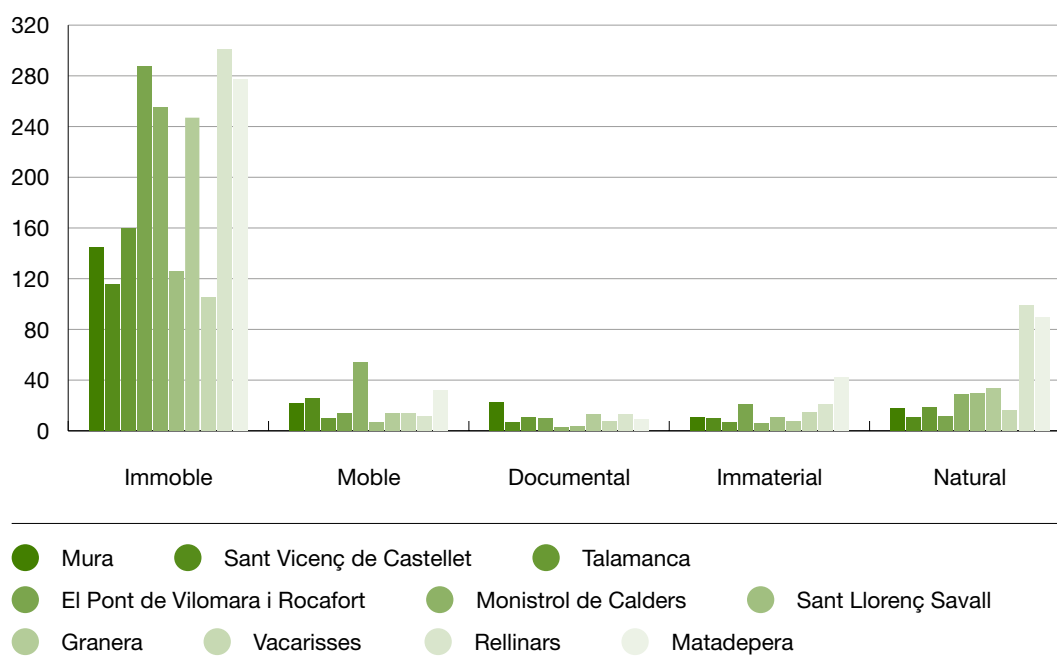

Taula 1. Dades del nombre d'elements documentats

		Nombre de fitxes	Immo-ble	Moble	Docu-mental	Imma-terial	Natural
Bages							
Mura	FET	218	145	22	23	11	18
Sant Vicenç de Castellet	FET	170	116	26	7	10	11
Talamanca	FET	207	160	10	11	7	19
El Pont de Vilomara i Rocafort	FET	344	287	14	10	21	12
Moianès							
Monistrol de Calders	FET	347	255	54	3	6	29
Granera	FET	316	247	14	13	8	34
Vallès Occidental							

		Nombre de fitxes	Immo-ble	Moble	Docu-mental	Imma-terial	Natural
Sant Llorenç Savall	FET	178	126	7	4	11	30
Vacarisses	FET	158	105	14	8	15	16
Rellinars	FET	446	301	12	13	21	99
Castellar del Vallès	NO	0	0	0	0	0	0
Matadepera	FET	450	277	32	9	42	90
Terrassa	NO	0	0	0	0	0	0
TOTAL		2.834	2.019	205	101	152	358

Figura 2. Estadística del patrimoni documentat als Mapes de Patrimoni

Conclusions

Els municipis que tenen part del seu terme dins el parc tenen característiques similars, sobretot perquè tots formen part d'un territori molt proper centrat pel massís de Sant Llorenç i immers en un paisatge molt característic i amb gran diversitat d'ambients ecològics, entre els quals l'agricultura també va tenir un paper important i la veiem reflectida en els masos dispersos per tot el territori.

L'evolució històrica dels municipis va ser molt similar, amb un fet destacable: el cultiu de vinya, documentada des del segle x, i que a partir del segle XVIII va desplaçar altres conreus tradicionals. La utilització de feixes va permetre ampliar l'escàs

sol cultivable, mentre que la construcció de tines al peu de les vinyes per emmagatzemar el most i el raïm va alleugerir les dificultats del transport. Al segle XIX, la plaga de la fil·loxera devastà el conreu de la vinya i determinà un descens de població en tot aquest territori, tot i que encara resten molts vestigis, tant a les cases del poble com a les masies, de les tasques entorn de la vinya –premses, tines, cellers...–, però també a l'entorn, principalment barraques de vinya i tines.

L'elaboració del Mapa de Patrimoni Cultural ha permès als municipis conèixer el seu patrimoni en conjunt i iniciar diverses pràctiques per posar-lo en valor.

Entre les accions que s'han portat a terme, destaquem les següents:

- Protecció de patrimoni

Una de les accions que han sorgit a partir de la realització del Mapa de Patrimoni Cultural ha sigut la tramitació de la declaració de protecció dels elements que s'han considerat més importants per cada municipi.

Els ajuntaments han tramitat la declaració com a bé cultural d'interès local (BCIL) de diversos elements patrimonials dels municipis de Mura, Talamanca, Vacarisses, el Pont de Vilomara i Sant Vicenç de Castellet.

També es van tramitar les declaracions com a bé cultural d'interès nacional (BCIN) de tretze conjunts de tines enmig de les vinyes. El 21 de desembre del 2017 es va publicar al DOGC núm. 7271 la Resolució CLT/2878/2016, per la qual s'incoa expedient de declaració de béns culturals d'interès nacional en la categoria de zones d'interès etnològic, a favor de tretze conjunts de tines enmig de les vinyes, situats a diversos municipis de les valls del Montcau (Talamanca, Mura i el Pont de Vilomara i Rocafort), i de delimitació dels seus entorns de protecció. La Generalitat encara n'ha de fer la declaració definitiva, tot i que la incoació ja els dona la categoria de BCIN.

Una altra acció posterior a la redacció del Mapa de Patrimoni és que alguns municipis han impulsat la redacció del Catàleg de béns a protegir o del Catàleg de masies utilitzant com a base la informació que proporciona l'inventari.

- Conservació del patrimoni:

Els ajuntaments també han impulsat projectes de conservació i rehabilitació de patrimoni, per exemple, el Castell de Vacarisses, l'ermita de Santa Magdalena de Talamanca, el Castell de Talamanca, una casa al nucli urbà de Monistrol de Calders, la masia Torreblanca de Vacarisses, entre d'altres. Aquestes intervencions han suposat la recuperació d'elements patrimonials en els quals s'havia detectat una conservació deficient o problemes estructurals que posaven en perill la seva duració.

- Projectes de gestió del patrimoni:

S'ha facilitat la presa de decisions i la gestió del patrimoni cultural, per exemple, amb assessoraments per guiar la gestió conjunta del patrimoni cultural de Mura, Vacarisses, Talamanca, Rellinars i el Pont de Vilomara i Rocafort; així com la posada en valor del patrimoni, com es va impulsar a la masia can Cotis de Rellinars o a la masia Torreblanca de Vacarisses.

També s'han realitzat assessoraments museogràfics per a col·leccions a Mura (museografia del nucli antic), el Pont de Vilomara i Rocafort (Museu de Rocafort), Sant Llorenç Savall (Centre d'Interpretació del Foc), Monistrol de Calders (diverses col·leccions i adequació d'espais expositius) i Talamanca (el Castell). La intenció

dels municipis sempre ha sigut conservar i difondre el seu patrimoni en equipaments que omplien un buit museogràfic al territori.

- Documentació de patrimoni:

A partir d'alguns d'aquests projectes, s'ha donat suport a la documentació de col·leccions situades als municipis, com diverses col·leccions de Vacarisses, Monistrol de Calders, Talamanca i Mura.

- Difusió del patrimoni:

La difusió del patrimoni ha de ser una eina bàsica, ja que proporcionar coneixement al públic potencial garanteix que es mogui pel territori, que estimi el seu entorn i que, a la vegada, el transmeti i el conservi. Els Mapes de Patrimoni Cultural són consultables al web, fet que facilita la llibertat d'organització del coneixement del medi. Per aquest motiu, sempre que s'acaba un mapa, s'aconsella fer una presentació pública de la feina, tal com es va fer als municipis de Mura, Talamanca, Sant Vicenç de Castellet, Matadepera, Rellinars, Granera i Vacarisses.

També s'ha impulsat la difusió del patrimoni cultural per altres mitjans, sigui a través de l'organització d'actes, rutes patrimonials, xerrades o publicacions.

Es tracta d'accions que s'han desenvolupat majoritàriament gràcies al coneixement que han proporcionat els Mapes de Patrimoni Cultural a l'Administració, que ha impulsat diverses accions dins les seves atribucions: catalogar, regular, posar en valor, conservar, preservar i difondre el patrimoni.

Però també han provocat actuacions dels especialistes, persones que es dediquen a alguna branca especial de la ciència, la tècnica, l'art, etc., que tenen coneixements molt especialitzats en una matèria determinada, fet que els permet descobrir, investigar, definir i caracteritzar els elements amb valor patrimonial i posar-los en coneixement de la societat.

Així com d'altres sorgides de la gran massa social, el públic, col·loquialment definit com «la gent del carrer», formada per cadascun dels individus que formen la societat i que són els hereus del patrimoni que volen conèixer. Els podem agrupar en diferents col·lectius que tenen motivacions diverses per conèixer el patrimoni: conceptuals, educatius, emocionals, sensitius, lúdics, etc. La gent del carrer la formen des d'individus, parelles, famílies, grups d'amics, associacions, escoles, etc., i coneixent el patrimoni en gaudiran, el valoraran i l'estimaran.

Aquesta és una de les grans motivacions: el coneixement ens ajuda a estimar. I, si estímem el nostre patrimoni, n'evitem la desaparició. Aquesta és la funció principal dels Mapes de Patrimoni: permetre conèixer el que tenim al nostre entorn.

Referències bibliogràfiques:

ARQUEOCIÈNCIA. *Mapa de Patrimoni Cultural de Talamanca*. Diputació de Barcelona: Ajuntament de Talamanca, 2008.

BOSCH, Marc. [et al.]. «Patrimoni: conèixer-lo, protegir-lo i difondre'l». *Plecs d'Història Local*, núm. 149 (abril 2013), p. 1-11.

CORTÉS, María del Agua. *Mapa de Patrimoni Cultural de Sant Vicenç de Castellet*. Diputació de Barcelona: Ajuntament de Sant Vicenç de Castellet, 2004.

- CORTÉS, María del Agua. *Mapa de Patrimoni Cultural de Mura*. Diputació de Barcelona: Ajuntament de Mura, 2007.
- GELADÓ, Adriana. *Mapa de Patrimoni Cultural de Granera*. Diputació de Barcelona: Ajuntament de Monistrol de Granera, 2019.
- MONTLLÓ, Jordi. *Mapa de Patrimoni Cultural de Rellinars*. Diputació de Barcelona: Ajuntament de Monistrol de Rellinars, 2019.
- MONTLLÓ, Jordi. *Mapa de Patrimoni Cultural de Matadepera*. Diputació de Barcelona: Ajuntament de Matadepera, 2020.
- PIÑERO SUBIRANA, Jordi. *Mapa de Patrimoni Cultural de Vacarisses*. Diputació de Barcelona: Ajuntament de Vacarisses, 2010.
- SIMON, Sara. *Mapa de Patrimoni Cultural de Monistrol de Calders*. Diputació de Barcelona: Ajuntament de Monistrol de Calders, 2018.
- TRANSVERSAL S. L. *Mapa de Patrimoni Cultural de Sant Llorenç Savall*. Diputació de Barcelona: Ajuntament de Sant Llorenç Savall, 2008.